

Når fortællingen kollapse

(Så står du alene!)

Vi mennesker lever ind i tid og rum, hvor alt kan markeres historisk.

Forandringen virker mere påtrængende i omskiftelige tider, end under de perioder, hvor den store fortælling står som en fortrolig ramme, enhver kan leve sig ureflekteret ind i.

I de tider, hvor kosmologien, de atidslige love for forandring adlydes, kan spørgsmålet om, hvorvidt det nu er tiden, de går, eller verden, der forandrer sig, være ligegyldigt, men ikke der, hvor forandringen sætter sig igennem, for med den sande forandring bliver tiden selv en anden og de atidslige love for forandringen dør med forandringen.

Det er et ontologisk faktum, at proceskarakteren i forandringen sætter sig igennem performativt på bekostning af muligheden for at reducere fremtiden til det, der følger med nødvendighed af fortiden og de atidslige kvaliteter, fx som de defineres ved den substantiverende iagttagelsesform¹. Det handler om mere end de kun semantiske øvelser med deres virtuelle værdier.

Forandringen kan mærkes, når fortællingen sitrer ved sig selv eller hvis den tenderer mod at afsløre sig som ren og skær fortælling, dvs. som en blot og bar semantisk øvelse af den slags, som den kunstige intelligens uden eksistentielt engagement eller følelser i disse tider præsenterer for alverdens forbrugere af udsagn.

Fortællingen har nok i den konstruerede realitet. Ontologien derimod handler om realitetens konstruktion. Her er der ikke plads til alt. Fortællingen har nok i sin egen indre sammenhæng, men konfronteret med omverdenen af ikke kun semantiske værdier, er det ikke sikkert, at den holder i længden.

¹ Logik handler om reglerne for korrekte argumenter og slutninger. Inden for logikken er kun de slutninger rigtige, der følger med nødvendighed af sine præmisser. Men med forandringen, den sande ændring i det, der er, kan det, der kommer, ikke udledes af det, der var! Logikken, der tager udgangspunkt i de atidslige regler for korrekte slutninger og for, hvad der kan siges om det, der er, ud fra atidslige love for væren, bryder sammen. Den substantiverende iagttagelsesform læser kun verden ud fra denne logik, som bryder sammen over for forandringen. Logikken lukker i klassisk forstand kognitivt af for forandringen.

Søren Kierkegaard beskrev, hvordan mennesket kun i teorien kan reduceres til en ting, en substans, dvs. til en atidslig væren i verden², sådan som den absolutte sandhed, væren, blev defineret i udgangspunktet for den vestlige verdens ontologi³.

Han kom på sporet af det gigantiske paradoks, der ligger i den vesterlandske (fri) verdens nærmest arkaiske erkendelsesteoretiske idealer.

Fra oldtiden har der været en kulturelt betinget tilbøjelighed til at bortforklare forandringen, det tidslige, fordi kriteriet for, hvad der kan kaldes sand eller rigtig væren, gik på, at kun det absolutte og det, der ikke kan være anderledes, kan accepteres som grundlag for, hvad der kan kaldes sand væren, og sandhed i det hele taget.

Det er, hvad epistemologien, læren om sandheden sigter til, hævder som sandt, metafysisk, ontologisk i oprindelig vesterlandsk forstand.

Oldtidens epistemologi er derfor på ingen måde "ontologisk neutral". Erkendelsesteorien, som den blev formet fra den fri verdens begyndelse, er ikke åben for en verden i forandring, men reducerer den til det atidslige, uforanderlige, det eneste, som kan leve op til kravet om at være absolut⁴.

Det har præget videnskaberne og den sociale selvforståelse siden.

² Vi er som kognitive agenter funderet i vores egne forudsætninger for at forstå, se og formidle erfaring. Disse interne forudsætninger, indre sammenhænge, danner de systembetingede værdier, hvis gyldighed i ontologisk forstand afgøres på fremmede betingelser. Ontologien er ret beset det diabolske, kognitivt kun tilgængelig for systemet på betingelse af dets indre sammenhæng, symbolik!

<https://arbejdsforskning.dk/visartikel.php?art=403>

³ Der er ingen tvivl om, at Kierkegaards hele filosofi var funderet i den kristne kosmologi, men det betyder ikke, at han selv eller hans pseudonymer orienterede sig filosofisk naivt:

<https://tidsskrift.dk/kierkegaardiana/article/view/31344>

Han forlader aldrig den ontologi, der ligger i den kristne kosmologi, men overlod teoretisk konfrontationen mellem eksistens og semantik til sine pseudonymer. Mødet mellem det atidslige absolutte og det timelige foranderlige blev fremstillet teoretisk, tænkt, kunstnerisk. Selv var han dybest set forkynderen, der ikke ville stå frem som det han var, præst!

[Det vesterlandske ideal om episteme, sandhed, var fra oldtiden reserveret det atidslige, hvor forandringen var brud på idealet, modsætningen til det, der "er", læren om det der er, altså idealet om erkendelse og sandhed.](#)

⁴ En analyse af "[Magtens væsen](#)" må nødvendigvis komme ind om det.

Oversættelsesprincippet realisering med maskinerne

og bruddet på trivialitetens atidslige væren!

Enhver historisk fortælling kan nu stort set uden problemer oversættes fra et hvilket som helst sprog til et hvilket som helst andet. Det forstår man, når man selv behersker forskellige sprog tilstrækkeligt til at kunne genkende meningen med et udsagn samtidigt formidlet på forskellige sprog, fx sådan som maskinerne har gengivet den hér såvel som dér i menneskets sproglige multivers.

Der er heller ingen grund til selv at arbejde så meget med oversættelser længere. Den kunstige intelligens gør det fantastisk!

Det beviser, at de såkaldte underliggende semantiske strukturer, der virker performativt bag om menneskets sprogligt formede kognitive processer, er registreret og udvikler sig konkret i forbindelse med interaktion mennesker og maskiner imellem.

Maskinerne kan reproducere de semantiske strukturer bag meningen, som meningen lever ved, og gengive meningen, en og samme betydning via mange forskellige udtryk, dvs. den samme mening på mange sprog og med mange forskellige formuleringer. Maskinerne er med andre ord ekstremt kreative i deres måde at komme i mål med en og samme mening via deres beherskelse af alverdens sprog.

De har ingen forståelse, men deres evne til autopoietisk at reproducere forudsætningerne for mening, som de finder formidlet på et sprog og gengive dem på et andet, er netop ikke udtryk for en triviel eller entydigt forudsigelig proces, hvor årsager og virkninger kan identificeres i en udtømmende kausalanalytisk forklaring⁵.

Maskinernes processer retter sig mod resultatet af egne processer, står i forhold til egne processer via egne processer. De kan ikke redegøre for sig selv, fordi det ville forudsætte, at de stod uden for sig selv, omfattede sig selv eksternt og internt samtidigt. Det er ikke her, at de adskiller sig fra menneskets og det sociale kognitive systemer: I forhold til sig selv står ethvert sandt kognitivt system i forlegenhed.

⁵ Den analytiske metode kan ikke redegøre for sprogmaskinernes emergente niveau, deres autopoiesis, selvorganiserede værdier. Dvs. den analytiske metode står også i forlegenhed over for det nye i den kunstige intelligens, ligesom den allerede gjorde over for livet i det hele taget.
<https://www.arbejdsforskning.dk/pdf/art-83.pdf>

For sig selv indeholder bevidsthed såvel som kommunikation et moment af utilgængelighed, et aspekt af "den sorte boks". Paradokset, forandringens brud med det atidslige og uforanderlige, handler bl.a. om det manifest kognitive utilgængelige for et kognitivt system, der kontinuerligt bliver et andet i og med sit virke, sin væren som kognitivt system⁶.

Sproget er et ekstremt likvidt medie, dvs. formbart, og dermed relativt neutralt. Det er derfor, at det kan sige alt.

Det taler også nogle gange, tavst, når det lytter. Men det er en anden historie, den der handler om, at menneskets snak larmer, afslører det, som snakken skal dække over, fx i overgangstider, hvor fortællingen ikke længere er til at stole på, dvs. der hvor den begynder at insistere larmende på det historiske, frem for talende talende at åbne sig forstående for samtiden i forandring.

Sprogets skabende formbarhed og selvstændige liv skal holdes op mod episteme i klassisk forstand. Sproget er skabt, men formbart, dvs. blødt i relation til episteme i klassisk forstand, der bare er ekstremt rigide og diktatorisk, hvad den iboende ontologi angår, dvs. hvad læren om væren er i oprindelig vesterlandsk forstand angår.

Episteme er en rigid konstruktion i oprindelig vesterlandsk forstand. Som stålet, der hærdes for meget, splintres de alt for rigide kognitive værdier i mødet med det fremmede.

Sproget poiesis er ikke kun kilde til løgn (doxa), sådan som konservatismen rigide hævder fra oldtidens Platon. Skabelsen afslører sig i sproget og med sproget. Det tilhører en verden i forandring, som episteme ekstremt rigide og impotent har forsøgt at fortrænge, lyve bort fra tidernes morgen.

Det er semantikken, dvs. de underliggende meningsgivende strukturer, der bærer og skaber ordenes betydning, meningen som et umiskendeligt led i menneskets og samfundets kognitive performance, som bl.a. psykiske og sociale systemer står for konkret, dvs. ontologisk.

Maskinerne erfarer ikke noget. De forstår ikke noget. Men de er ikke trivielle længere, dvs. deres udvikling og anvendelse af semantiske strukturer kan ikke forklares ud fra en entydig kausalanalytisk forklaringsmodel. De står for det emergente, afslører det performativt, konkret, ontologisk! De er som sproget i forandring, men døde! De

⁶ Systemteorien er om nogen, den teori, der er bedst klædt på i forhold til den opgave, det fundamentalt set er for menneskeheden at komme kognitivt på højde med de kvaliteter, som AI, den nye dreng i klassen har!

“eksisterer” ikke. De udlever ikke paradokset, sådan som Kierkegaards pseudonymer udlevede paradokset mellem det tidlige og det atidslige.

De er skabende, hvorfor det skabende princip er trådt ind i maskinen, verden.

Den uskabte skaber, der stod ukompromitteret af sit værk, uden for, som den atidslige forklaring på sit værk med sine atidslige og absolutte love, er død. I overført forstand kan man sige, at teismen er død og at panteismen lever. Det skabende princip har afsløret sig i det skabte, maskinen er skabt og skabende.

Det forhold, at maskinerne genererer spørgsmål og svar, indgår i kommunikation med mennesket, betyder, at de er med til at forme de kognitive processer socialt og psykisk.

Forskellen mellem menneske og maskine

Men rent ontologisk, så er det helt afgørende at holde fast i en bestemt forskel på det menneskelige at “forstå og erfare” fra det, som maskinerne gør med deres kunstige intelligens.

Maskinerne kan lave fortællinger, danne sproglige udsagn, som giver mening for mennesket i sociale kontekster.

Men maskinerne lever ikke ind i fortællingen.

De lever ikke tidligt og rumligt ind i fortællingen.

De plaprer videre fuldstændigt uanfægtet af det grundforhold, at en fortælling, en semantisk struktur, der måske giver mening i sig selv, samtidigt kan være fuldstændigt frit svævende og uden ontologisk fundering i tidlig og rumlig forstand, dvs. i forhold til den verden, som vi mennesker af indre nødvendighed identificerer med selve realiteten, og som vi konkret ikke kan lade være med at insistere på.

Fortællingen som semantisk konstruktion er ikke funderet i følelser og eksistentielt engagement hos maskinerne, som den er hos mennesket i og uden for det sociale.

Når fortællingen kollapser, så kan det beskrives på alle sprog. Men forståelsen for, at en fortælling er uden menneskelig ontologisk fundering, at den er en ren og skær konstruktion, den forståelse er ontologisk forankret i menneskets eksistens. Det sidste handler om at forstå, at være til, forankret i livet.

Maskinerne er muligvis ikke trivielle længere, men de er stadig døde.

Maskinerne og den kunstige intelligens forstår intet, insisterer ikke på noget. De står for den "kun semantiske øvelse"!

På den måde adskiller de sig fra mennesket, der ikke kan hæve sig over det at insistere på udsagnsværdien i og med sit udsagn.

Selv den påstand, der går på, at et udsagn ikke er et udsagn, er et udsagn, står for en eksistentiel insisteren på udsagnet: "jeg siger ikke noget". At påstå, at man ikke påstår noget, det er et paradoksalt udsagn i logisk forstand, men stadig et udsagn. Og kommer det fra et menneske, et socialt system, så er der tale om en ontologisk manifestation, funderet i tid og rum, intentionalitet.

Kun de døde maskiner kan formulere udsagn, lave kun semantiske øvelser uden at påstå noget som helst.

Den store fortælling er døende!

(Sammen med episteme)

Fortællingen om den fri verden og globaliseringens velsignelser er tilsyneladende ved at kollapse!

Verdens førende demokrati har bogstaveligt talt sat to alderspræsidenter op som kandidater til næste periode i det hvide hus.

Fortællingen er et abstraktum, og konsekvenserne af den store fortælling er undermineringen af livets forudsætninger.

Den store fortællings frontfigur, Trump, forbeholder sig retten til selv at definere udfaldet af et demokratisk valg⁷, og benægter sammen med Biden den sande natur af den militære, økonomiske magt, som USA står for med livsstil.

⁷ D. 6/1 2021 var han snublende tæt på at få omstødt resultatet af præsidentvalget, og han står til at vinde posten til det hvide hus igen på fortællingen om, at han blev snydt fra den ved sidste valg! Med ham genvalgt på posten igen har systemet, demokratiet, opløst sig selv.

Den amerikanske livsstil med forbrug er totalt uforenelig med hensynet til livets forudsætninger, noget som ingen i den stort anlagte og topstyrede medieverden har råd til at sige⁸.

Fortællingen om udvikling og vækst er sin egen modsætning, et paradoks, som disse to alderspræsidenter selv er i forhold til ethvert udviklingskriterium.

Det er et ontologisk faktum, og hele den vestlige verdens selvforståelse sitrer af samme årsag ved sig selv i disse tider⁹.

Det er et almengyldigt sandt budskab, her snævert formuleret på dansk men oversætteligt til alle andre sprog og tilgængeligt som budskab for det levende menneskelige sind.

Der er ingen grund til selv at oversætte det til andre sprog. Det klarer maskinerne for os. Men det at forstå det, se det funderet ontologisk i det værende, det der "er" og eksistentielt som menneske, det kan maskinerne ikke!

Maskinerne er fløjtende ligeglade med meningen i det, som de frembringer eller oversætter. De bekymrer sig ikke om deres livsgrundlag, når en fortælling bryder sammen. For de lever ikke ind i fortællingens tid og rum.

Kulturkonservatismen sætter sig selvdestruktivt igennem i overgangstider. Den fri verdens ekstravagante overforbrug af planetens begrænsede livsbetingelser sætter sig først og fremmest igennem på bekostning af de regioner i verden, hvor man aldrig nåede at få del i overforbruget.

Klimakrise, krige, regionskonflikter i oplandet til den fri verdens sejrende regioner fører til flygtningestrømme, og de konservative nationalistiske sentimentaler sætter sig igennem hos befolkningsgrupper i Vest.

Det ser ud som om, at kosmologierne, bygget op om de atidslige og konservative former for logik, substantivering og essensmystik,

⁸ Det er lettere trivielt at konstatere, hvordan det moderne samfund orienterer sig gennemført autistisk over for de miljø- og klima ødelæggelser, som den sejrende livsstil fører til. De styrende sociale succeskriterier er selvnegerende, men dyrkes endda under fortællingens patetiske budskab, som går på, at forbrug og vækst er løsningen på de problemer af miljømæssig art, som skyldes forbrug og vækst!

⁹ Fortællingen om globaliseringens velsignelser er en konkret fortælling, der falder inden for traditionen for at tro og skrive alt ind i en og samme "store" fortælling. Spørgsmålet er, om den går ned sammen med episteme i klassisk forstand eller om teismen, i form af de tre store verdensreligioner, vil fortsætte deres rigide løb, determineret af deres iboende kosmologi.

banker ind i forandringen, sig selv og konsekvenserne af sin egen uforsonlighed.

Den form for erfaring, der lukker kognitivt af for forandringen, møder nok forandringen alligevel, dvs. ontologisk; modsætningen sætter sig igennem, ontologisk og i kognitivt mørke.

De fri verden har sejret ad h.. til, på bekostning af en bredere erkendelse af en verden i forandring og uden blik for det, at man går ned sammen med forudsætningerne for livet selv, klimaet, den biologiske mangfoldighed, osv.

Det sætter trumpismen trumf på!